

O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYANING TUTGAN O'RNI HAMDA RIVOJLANISH OMILLARI

TDIU "Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari" fakulteti talabasi

Djullibayeva Dildora

Annotatsiya Ushbu ilmiy ishda O'zbekiston Respublikasida investitsiyaning iqtisodiyotdagi ahamiyati, uning mamlakatlari va mamlakatda olib borilayotgan investitsion siyosatning asosiy yo'nalishlari tahlili. Investitsiyalar iqtisodiy o'sish, ishlab chiqarish quvvatlarini, infratuzilmani rivojlantirish va zamonaviy texnologiyalarni jalb etish orqali taraqqiyot mamlakatida muhim o'rin tutadi. Ishda, odamlarni, investitsiyalarni jalb etish uchun davlat siyosati, mavjud va to'siqlar ham ko'rib chiqiladi. Investitsion muhitni yaxshilash, sarmoyadorlar xavfsizligini ta'minlash, va investitsiya faoliyatini tashkil etishni ta'minlash bo'yicha ishlab chiqarish sifatini ham tahlil qiladi. Sanoatdagi O'zbekistonda investitsiyalarni yaxshilashga tavsiyalar ishlab chiqaradi.

Kalit so'zlar: Investitsiyalar, Iqtisodiy ishlab chiqarish, Kapital daromadlari, Innovatsion investitsiyalar, Investitsion sodiqlik, Sarmoya, Davlat taraqqiyoti,, Barqaror iqtisodiy o'sish

Kirish

Bozor iqtisodiyoti davlat taraqqiyotini ta'minlash investitsiyaning roli beqiyosdir. Investitsiya - bu moddiy kuch mablag', balki ishlab chiqarish, innovatsiya va texnologiyani yangilash vositasidir. Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida investitsion siyosat davlat strategiyasining mustahkam yo'nalishlaridan biri sifatida belgilanadi. Mamlakatda investitsion muhitni yaxshilash, investitsiya va investorlar uchun qulay sharoitga qarab keng ko'lamli tozalash olib borilmoqda.

Shu bilan birga, investitsiya xizmatlarini boshqarish, iqtisodiy xavfsizlikni nazorat va foydaga xizmatga xizmat ko'rsatish sohalarga yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi mahsulotlardan biri bo'lib qolmoqda. Ush ishda O'zbekistonda investitsiya iqtisodiyotidagi o'rni, mavjud holat, muammolari va uni yaxshilashi keng yoritiladi.

Jahon iqtisodiyoti globallasuvi va investitsiyalar iqtisodiy taraqqiyotining ajralmas omiliga aylanmoqda. Investitsiyalar ishlab chiqarish hajmini oshirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, yangi ish o'rinlarini olish va infratuzilmani rivojlantirishga iqtisodiy o'sishni jadallashtirish. foyda, rivojlanayotgan davlatlar uchun investitsiyalar foyda manbalarni jalb qilish va bardosh iqtisodiyotni qurishning asosiy vositalaridir.

O'zbekiston Respublikasida mustaqillik yillaridan buyon investitsiya siyosatini boshqarish va uni ta'minlash tizimidagi muammolarni hal qilish amalga oshirildi. So'nggi bu yo'nalishda amalga oshirilgan huquqiy, institutsional va iqtisodiy rivojlanish mamlakatda investitsion muhit darajada yaxshilandi. Xorijiy sarmoyadorlar uchun imtiyozlar, kafolatlar va erkin iqtisodiy zonalarining yaratilishi O'zbekistonda investitsiyaviy faollikni saqlashga xizmat qilmoqda.

O'zbekiston iqtisodiyotida investitsion investitsiyalar, uni cheklash hamda investitsion jarayonlarni rivojlantirish uchun har tomonlama tahlil qilish. Mavzuning rivojlanishiga yordam berishi mumkin, investitsiyalarning yordamini va iqtisodiyotning barqarorligiga erishish mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi

O'zbekiston Respublikasida investitsiya jarayonining holati, iqtisodiy xavfsizlikdagi o'rni va investitsion muhitni ilmiy yaxshilash tahlili. tadqiqot jarayonida tadqiqot metodologik omillar qo'llanildi: Investitsiya tekshiruvi, uning iqtisodiyotdagi roli, investitsiya turlarining tasnifi va rivojlanishiga doir ilmiy-nazariy qarashlar tahlili. Bu mavzuga oid qarashlar ochib berildi.

O'zbekistonning investitsion siyosati boshqa rivojlanayotgan davlatlar bilan solishtirilib, o'xshashlik va farqlar aniqlangandi. Bu esa samarali strategiyalarni ishlab chiqarishga xizmat qildi.

O'zbekistonning investitsion muhitini kuchli va zaif tomonlari, mavjud hamda ishonchlilar nuqtai nazaridan foydalanish taklif va tavsiyalar shakllantirildi.

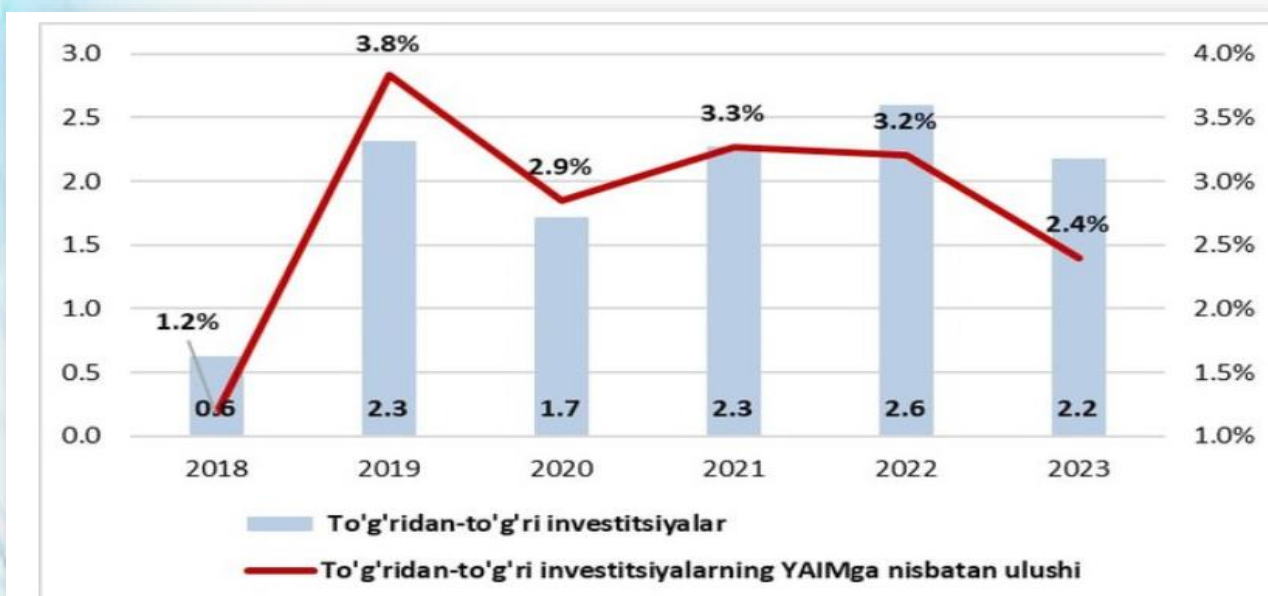
Ushbu metodologik chuqur ishlab chiqarish asosida O'zbekistonda investitsiyaviy faoliyatning holati o'rganildi hamda ularni rivojlantirish bo'yicha ishlab chiqarishlar va takliflar chiqildi.

Tahlil va natijalar

Ilmiy izlanishlar va taxlilar asosida ta'kidlash mumkinki, Mamlakatda investitsion muhitni yaxshilash, investitsiya va investorlar uchun qulay sharoitga qarab keng ko'lamli tozalash olib borilmoqda, jumladan:

O'zbekiston mustaqillikka erishganidan keyingi davrda investitsiyalarni jalb qilish davlat siyosatining mustahkam yo'nalishiga aylandi. Prezident Shavkat Mirziyoyev boshchiligidan olib borilayotgan iqtisodiy rivojlanish investitsion muhit yaxshilanmoqda. Soliq va bojxona imtiyozlari, erkin iqtisodiy zonalar, sarmoyadorlarning huquqiy himoyasi va davlat kafolatlari kabi iqtisodiy investorlar uchun jozibador sharoit yaratmoqda.

Shu o'rinda ta'kidlash kerakki, xorijiy investitsiyalar ko'plab sohalarda - energetika, intuzilma, va xizmat ko'rsatish sektorida - faol yo'l sanoat ishlab chiqarilmoqda. Ayni qator qator sarmoyador davlatlarga Xitoy, Rossiya, Turkiya va Janubiy Koreya keladi. Tahillar shuni ko'rsatmoqdaki, investitsion faoliyatda haligacha byurokratik to'siqlar, infratuzilma muammolari va harakatli nomutanosibliklar mavjud.

2023-yilda O'zbekistonga to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar hajmi 16 foizga — 2,6 mlrd dollardan 2,2 mlrd dollargacha qisqardi. Joriy operatsiyalar hisobi taqchilligining YAIMga nisbati tarixiy maksimum — 8,6 foizga yetdi (7,8 mlrd dollar).

2023-yil yakuniga ko'ra, O'zbekistonga to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar hajmi avvalgi ikki yildagidan kamroq bo'ldi, bu Markaziy bank tomonidan e'lon qilingan to'lov balansi bo'yicha ma'lumotlardan kelib chiqadi.

2021-yilda mamlakatga to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarning sof oqimi 2,3 mlrd dollarni tashkil etgan va 2022-yilda ko'rsatkich 2,6 mlrd dollargacha o'sgan bo'lsa, 2023-yil oxirida u 425 mln dollarga — 2,2 mlrd dollargacha (-16 foiz) kamaygan.

So'nggi besh yil ichida, faqat 2020-yilda, dunyo koronavirus pandemiyasi bilan to'qnash kelgan vaqtda to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar oqimining pasayishi kuzatilgandi. O'shanda O'zbekistonning iqtisodiy o'sish sur'ati 2 foizgacha sekinlashgan.

2023-yilda portfel investitsiyalar hajmi qariyb 1 mlrd dollarni tashkil etgan. Bu oktabr oyida chiqarilgan 4,25 trln so'm miqdoridagi "yashil" suveren xalqaro obligatsiyalar hamda 660 mln dollar miqdoridagi xalqaro obligatsiyalar bilan izohlanadi.

Moliyaviy operatsiyalar hisobi 6,6 mlrd dollarga yetdi, shundan 70 foizi yilning to'rtinchi choragiga to'g'ri keldi.

Rivojlangan mamlakatlar tajribasi ularning iqtisodiy yuksalishida faol investitsiya siyosati markaziy o'rinni egallashini tasdiqlaydi. Shu bois O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish maqsadlari uning investitsiya siyosatida to'liq aks ettirilishini taqozo etadi. O'zbekistonni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning eng muhim vazifalaridan biri iqtisodiy o'sishni jonlantirish va aholining turmush darajasini oshirish uchun qulay sharoitlarni yaratish hisoblanadi. Mazkur vazifani amalga oshirish va ta'minlashning zarur sharti respublika hududlarining investitsion salohiyatini oshirish va ushbu jarayonni muvaffaqiyatli olib borishga hududlarning geografik joylashuvi, tabiiy resurslarning mavjudligi, uning zahirasi, mehnat resurslarining soni, yoshi va malakasi, shuningdek, hududlarda bir necha yillardan beri saqlanib kelinayotgan ixtisoslashuv darajasi, infratuzilmalarning holati kabi bir qancha omillarni inobatga olish asosiy shartlardan hisoblanadi. O'zbekistonda xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va tartibga solishda O'zbekiston Respublikasining

“Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘grisida”gi Qonun (09.12.2019) va boshqa qonun hujjatlari uning huquqiy asosi bo‘lib xizmat qiladi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga murojaatnomasida: “Jahon tajribasi shuni ko‘rsatadiki, qaysi davlat faol investitsiya siyosatini yuritgan bo‘lsa, o‘z iqtisodiyotining barqaror o‘shishiga erishgan. Iqtisodiyotdagi ijobiy natijalar esa ijtimoiy sohada to‘planib qolgan muammolarni tizimli hal etish imkonini yaratadi. Buni hammamiz chuqur tushunib olishimiz va ishimizni shu asosda tashkil etishimiz shart. Xorijiy investitsiyalarni keng jalb qilish uchun mamlakatimizning investitsiya salohiyatini to‘la namoyon etish choralarini ko‘rishimiz kundalik hayotimizdan joy olgan eng dolzarbliligini e‘tirof etadi.

O‘zbekiston qonunchiligiga ko‘ra, kamida 15 foiz xorij ulushiga ega bo‘lgan mahalliy kompaniyalar xorijiy investitsiyalar ishtirokchisi sifatida tasniflanishi mumkin. Chet el investitsiyalari ishtirokidagi kompaniya uchun belgilangan nizomni moliyalashtirishning minimal talabi 400 million so‘mni tashkil etadi (1 dollar 2021 yil mart holatiga ko‘ra 10 600 so‘mga teng). Qoraqalpog‘iston Respublikasi va Xorazm viloyatida ro‘yxatdan o‘tgan korxonalar uchun ham xuddi shunday talab 200 million so‘mni tashkil etadi. Litsenziyalanishi kerak bo‘lgan tadbirkorlik faoliyati uchun ustav mablag‘larining minimal talablari boshqacha bo‘lishi mumkin. Masalan, bank faoliyati uchun talab 100 mlrd so‘m; mikrokredit tashkilotlari faoliyati uchun – 2 milliard so‘m; lombardlar uchun – 500 million so‘m; etil spirti va alkogolli ichimliklar ishlab chiqarish uchun - 10 000 Bazaviy hisoblash stavkalari (BCR) (bir BCR 245 000 so‘m yoki taxminan 23 AQSh dollariga teng, 2021-yil mart holatiga ko‘ra); lotereyalar - 200 million so‘m; turizm operatorlari uchun esa 400 BCR. OAV korxonalariga xorijiy investitsiyalar 30% bilan cheklangan. O'zbekiston iqtisodiyotida investitsiyalar o'z ishini, ishlab chiqarish quvvatlarini modernizatsiya qilish va xalqarobardoshlikni muhim omil sifatida xizmat qilmoqda. So'nggi yillar borilgan iqtisodiy faoliyat, investorlar uchun foyda va yordamlar invest faollikni olib tashlashga xizmat qildi. Shu bilan birga, investitsion muhitda haligacha mavjud bo'lgan tizimli ishlab chiqarish, zamonaviy boshqaruv va tahlil uslublarini joriy etish zarur. Investitsiyalarni strategik

va innovatsion yo'nalishlarda samarali boshqarish orqali mamlakatda barqaror iqtisodiy o'sishni o'rnatish mumkin.

Xulosa.

O'zbekistonda investitsion faoliyatni rivojlantirish iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib, mamlakatda iqtisodiy o'sish, texnologik yangilanish va bandlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Tahillar shuni ko'rsatmoqdaki, so'nggi paytlarda investitsiya darajasi oshib, energetika, sanoat, infratuzilma va xizmat ko'rsatish kabi asosiy sohaga yo'naltirilgan. Xorijiy investorlar uchun yaratilayotgan imtiyozlar, qonunchilikdagi jarayonlar va davlat kafolatlari sarmoyadorlar ishonchini orttirishga xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, investitsion muhitda hali to'liq bartaraf etilmagan muammolar ham mavjud: yuridik tizimdagi barqarorlik yetishmasligi, byurokratik to'siqlar, kichikviy infratuzilmaning nomutanosibligi va inson kapitalining etarli emasligi bu sohadagi foydadandir. Ularni hal qilish uchun kompleks, ilg'or tajribani o'rganish, qo'llab-quvvatlash va xavfsiz echimlardan zarur.

Kelgusida investitsiyaviy faoliyatini innovatsion, ekologik va ijtimoiy faol yo'nalishda rivojlantirish O'zbekiston iqtisodiy taraqqiyotining yangi bosqichiga chiqishi mumkin. Bu esa milliy manfaatlarga xizmat ko'rsatuvchi, uzoq va osoyishta o'sish modelini kuzatishga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. A.U. Burxanov, Sh.X. Mo'minov, X.X. Xudoyqulov -

“INVESTITSİYALARTSIYAVA INNOVATSIYALAR”

2. O'zbekiston Respublikasi Milliy Statistika qo'mitasi - <https://stat.uz/uz/>;

3. “INVESTITSIYA FAOLIYATINING XALQARO HUQUQIY KAFOLATLARI, XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHNING HUQUQIY ASOSLARI” - Furqat Umarov

4. “O‘ZBEKISTONDA MAHALLIY VA CHET EL INVESTORLARI FAOLIYATINI YANADA RIVOJLANTIRISH MAQSADIDA YARATILGAN IMTIYOZLAR” - Qandimov Ilyos Qalandar o‘g‘li

5. <https://www.gazeta.uz>

6. O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashkilot savdo vazirligi rasmiy sayti — www.mift.uz
7. Moliya vazirligi nashrlari va qonunchilik bazasi - www.lex.uz.